

beleszülettem, s amelynek lecserélésre nem éreztem nyolcvan év alatt indítást. Nem azért, mert el vagyok gyönyörödve Gertrud Le Fort módján egyházunk nagyszerűségétől. Hanem azért, mert otthon akarok lenni valahol. Ha félig kivetettként és elvetettként is, de otthon. Jézus sem hagyta ott Izraelt. Valahol ő is otthon akart lenni.

(1998. november)

SCHANDA BEÁTA

„A HIERARCHIKUS VISZONYOK NEM ŐSZINTÉK” INTERJÚ CSIZOVSZKI SÁNDORRAL

Csizovszki Sándor, szerzetesi és ma is használt nevén Róbert barátunkat már ismerhetik az Olvasók: 1996. decemberi számunkban olvashatták a vele készült első beszélgetést. Azóta sok víz lefolyt minden patakocskán, és Robi fél éve a soproni kórház (szinte pályakezdő!) mentálhigiénés szakembere. Január elején beszélgettünk.

Az életemben vannak igencsak állandó és erősen változó elemek. Az állandóságot az Istenre és az emberekre való odafigyelés, a segítő szándék és felelősségvállalás, a családi és közösségi elkötelezettség jelenti: ezek jórészt belső tulajdonságok; szeretném azt hinni: személyiségjegyek. A változók inkább külsők: élethelyzetek a novíciusságtól a családapasáig (sőt: már a nagypapaságig!), az iskolaigazgatóságtól az önkéntességig vagy az '50-es pályakezdőségig. Persze ezekbe is bele kell állnom teljes valómmal! Szerencsés indító „batyut” kaptam otthonról: a küzdeni tudástól a munkában való kitartáson át az édesanyámtól kapott nagy lelki érzékenységig, a nagymamámtól kapott természetes intelligenciáig sok mindent.

A hazuról hozott örökséget gimnazista koromtól jól kiegészítette a bencéseknél elérhető és személyiségbe építhető tudás, kultúra, klasszikus műveltség. Rendkívüli képességekkel nem rendelkezvén, nekem mindenért keményen meg kellett küzdenem, de lelkesedésem és szorgalmam eredményessé tett. Így is maradtak hiányosságaim, többek között a nyugat-európai nyelvek elsajátítása, s ez a teher mindmáig elkísér, mert így bizonyos kapuk és lehetőségek bizony bezárulnak előttem.

Amikor három és fél év bencés novíciátus után úgy döntöttem, mégsem a szerzetesség útján megyek tovább, akkor lelkileg meggyötörve ugyan, de erős hittel, öntudatosan és a jövőbe vetett reménnyel kezdtem 21 évesen újraépíteni az életemet. Tudtam, hogy civilként is aktív keresztény életet akarok élni, és hogy hivatásszerűen tanár akarok lenni. Persze motivált

a bizonyítási vágy is: bizonyítani akartam, hogy egy kilépett szerzetesjelölt élete nem feltétlenül csődtömeg, hogy képes vagyok embereket szeretni, egybeszeretni. „Similis simili gaudet”, azaz: a hasonló a hasonlóknak örül. Kisközösségeket kereső, aktív keresztény életre motivált egyéniségemnek nem volt nehéz rátalálnia Sopronban Simonyi Béci virágzó közösségeire, amelyek egyikébe egy beszélgetést követően azonnal bekerülhettem. Béci – akivel fél évet közös albrétben is laktam – elmenőfélben volt Sopronból (tudva, hogy a katonai szolgálat megtagadása miatt börtönbüntetés vár rá), gondosan odafigyelt arra, hogy minden, általa fontos tartott gondolatot és praktikus közösségépítési tanácsot átadjon nekem. Erővel ruházott fel, megtanított belső energiáimat mozgósítani. Igyekeztem hamar megtalálni a saját utamat, s Isten Országának építése szempontjából életem egyik legaktívabb évtizede következett.

Ez tehát a felnövekedés, a pályakezdés, a családalapítás, az otthonteremtés, az emberi kapcsolati hálózat kialakításának a korszaka. Jó azt hallani tőled, hogy ezt ma is ugyanolyan jónak, sikeresnek értékeled, mint bő másfél évtizeddel ezelőtt: jó helyre tetted le a voksodat és magadat!

Igen, így gondolom. Ha életem első felét kell leírnom, akkor azt mondom: aktív, alapvetően kifelé, mások felé fordított élet, sok jó ügy melletti kiállás, profi szervezések, határozott döntések és következetesség jellemez. Három fő területen: a munkahelyi és a közösségi életben, illetve a mindezek háttérét jelentő, a biztonságot nyújtó családi életben. 8-9 év alatt hivatásommá vált a munkám: elköteleződés a gyógypedagógiai és az intézetben nevelt gyermekek ügye iránt. Elvileg is, gyakorlatilag is szinte 100 %-ban azonosultam vele. 1995-től szinte kizárólagosan ez lett az életem. Ez lett a hivatásunk feleséggel, Zsókéval és jó néhány közösségi barátunkkal együtt, akiket többnyire én hívtam erre a szakterület re, és ebben dolgoznak ma is.

A Bokor-közösségben Bulányi Gyurka bácsi markánsan képviselte, hogy mindenkinek egyetlen, közös hivatása van: az apostolkodás, az evangélium továbbadása; a kenyérkereset csupán foglalkozás lehet. Hát én bizony ezt „megvétőztam”! Esményem az volt, hogy maximumot kell adni önmagunkból, nem pedig fél gőzzel, lézengve. A munkahelyi „szent kísérletünket” úgy definiáltam, hogy kisközösségi életünkben, elveinkből semmit nem dobunk ki, de a munkahelyünkön – a gyógypedagógiai iskolában, sőt, mondhatom azt: a gyógypedagógiai iskolából! – építünk Isten Országát, nem csupán szép szavakból vagy összejáró baráti közösségekben.

Elsősorban erről olvashattak az „Érted vagyok” olvasói a bő másfél évtizede megjelent

beszélgetésünkben. Három alkalommal pedig az egész Bokor-közösség személyesen is meglátogatta ezt a csodás iskolát, amikor a nyári nagytábor 4-500 fős rendezvényének voltak a házigazdái. Azután 2010-ben hallottuk a hírt, hogy újabb igazgatói pályázatodat a fenntartó – a nevelőtestület támogatása ellenére – nem fogadta el, és néhány hónap után felmondtak neked.

Közel három évtizedet töltöttem a Doborjáni Ferenc Nevelési- Oktatási Központban, vagy ahogyan sokan emlegetik: az Erdei Iskolában, és ebből mintegy 20 évig voltam intézményvezető, munkáltató. A sikertelen pályázat persze elkésérített, hiszen nem arról volt szó, hogy akadt egy jobb! Kiszorítás, bizalomvesztés, ellehetetlenítés – ezek a szavak, és a hozzá kapcsolódó indulatok jutnak eszembe, ha az első hetek-hónapok reakcióira gondolok vissza. Persze megpróbáltam elemezni a múltat is. Két évtizedes vezetői munkámnak a mérlege tanulságos: pozitív és negatív eredményei egyaránt vannak. A pozitívokat mérő serpenyőbe nagyon sok közösen, a Doborjában megteremtett értéket sorolhatok – álszerénység lenne mindezt elfeledni!

Ezek részben szakmai sikerek és eredmények, részben pedig az a biztosságot nyújtó szeretetlégkör, amely sokáig védőburkot biztosított a ránk bízott gyermekek és munkatársak számára egyaránt. Folyamatos átalakításokkal, fejlesztésekkel és új szakmai programokkal azzá tettük ezt az intézményt, aminek valójában lennie kell, hogy speciális küldetését betölthesse. Ebbe beletartozott az iskola új épületeinek a kialakítása éppúgy, mint például a rendszeressé vált külföldi szakmai cserekapcsolatok. Az intézményfenntartó ezt a tevékenységet többnyire – és viszonylag sokáig – elismerte, bár mindig gyanakodott, és szeretett volna „belelátni a lapjaimba”, az agyamba. Szuverén és önálló döntéseket hozó emberekhez nem voltak hozzászokva. De az eredményeim miatt átmenetileg megtűrtek öntörvényű vezetőként. Ma is a pozitív serpenyőbe helyezem, hogy minden kor igyekeztem megvalósítani az éppen aktuális politikai hatalomtól való távolságtartást, a különböző politikai erőktől való egyenlő távolságban maradási – legalábbis naivan azt hittem, hogy ez lehetséges. A politika azonban akkor is besorol valahova, ha te nem akarsz. Aki nincs egyértelműen mellettünk, aki nem kapaszkodik egyértelműen az uszályunkba, az biztosan máshol, másokkal van. A 2010-ben szinte totális hatalmat kapó pártszövetség ezt a besorolást egyértelműen és határozottan elvégezte. Egy „kritikus, önjáró vezető inkább veszélyes, mint értékes” – mondták. A hatalomváltók sosem a szakmai eredmények mentén mérlegelnek! De ma már látom a heroikus és vitathatatlanul eredményes évek-évtizedek

negatív hozadékát is. Érdekes, hogy ezt közben alig-alig lehetett látni, érteni, érezni! Minden pozitív eredmény ellenére a hatalmi helyzetben óhatatlanul besározódtam. Sokszor átéltem, hogy a hatalom elvakulttá teszi az embert, mert minden adott mások manipulálására. Persze lehet azt hinni és mondani, hogy én csak a jóra manipulálom őket, de attól az még manipuláció! Azután sok kíméletlen döntést kellett hoznom az évek során. Olyanokat, amelyekről szentül hittem, hogy ésszerűek (bár néha kényszerűek), és törekedtem arra, hogy a lehető legkevésbé fájó megoldásokat válasszam. Igenám, de kinek a szempontjából?! Akit egzisztenciálisan hátrányosan érintett egy általam meghozott döntés, annak a döntésem igenis fáj, az keserű lett és dühös.

A sajátomként kezeltem az Erdei Iskolát: a gazda gondosságával, szükség esetén akár önfeláldozóan is, a sikereken érzett személyes büszkeséggel; de a „tulajdonos-érzést” nem vette mindenki jó néven, és talán én is belekényelmesedtem. Ambivalens, furcsa és ellentmondásos viszonyban voltam a munkahelyen közösségi barátaimmal. Azt hiszem, nem törődtem velük eléggé, nem mindig figyeltem jelzéseikre. Döntéshozó vezetők nem lehettek, mert mindenki a szájára vette volna őket, mondván: csak a barátság miatt kaptak fontos megbízásokat

Ugyanakkor kollégaként tőlük mindig a maximumot vártam úgy, hogy döntéseim miértjeihez nem mindig kaptak tőlem elegendő információt. Lassan világossá vált: ennek így már semmi köze nincs Isten Országához, a szeretet rendjéhez. Egy munkahelyen a vezető nem lehet csupán az emberiségi

szempontokra figyelemmel, és pláne nem tud mindig mindenkire tekintettel lenni! Arra is rá kellett döbennem, hogy a munkahelyi demokrácia káoszhoz vezet. A hierarchikus viszonyok meg nem őszinték: nem a személynek, hanem a pozíciónak szól a látszólagos szeretet és elfogadás; ráadásul csak addig, ameddig erősnek látszik az aktuális vezető. (Aki meg attól erős, hogy fölébe nő a többieknek, az akarva-akaratlanul talán még „kiskorúságban” is tartja őket.) Amikor a fenntartói támogatás gyengül, akkor a korábbi „hódolat” az ellentétébe csap át.

A háttér meggyengülését tapasztalva lassan az ellenségek száma is megnövekedett, akik a politika megengedő szavára elvégezték a hóhérfeladatokat. Így „kerültem az utcára” – igaz, a magyar átlaghoz képest még aránylag jó helyzetben: nyolc hónapnyi felmondási idővel.

Azért ez nyilván sokk volt számodra! Valószínűtlennek tűnhetett...

Igen, így igaz. Én nagyon erősen azonosultam a mányegében egyetlen! – munkahelyemmel, és éppen

ezért más lehetőségeket szinte meg sem fontoltam. Például amikor 2007-ben megszereztem Pécssett a szociálpolitikusi oklevelet, már építgethettem volna új kapcsolatokat, akár „barátokat szerezve a hamis mammonból...” – de nem tettem. Most egyszeriben személyesen átélt, a saját bőrömmön megtapasztaltam, hogy „én is csak ember vagyok, velem is megtörténhet, ami másokkal előfordul!” Korábban sem voltam érzéketlen – legalábbis nagyon remélem! –, de egészen biztosan érzékenyebb, empatikusabb lettem. Válsághelyzet, válságperiódus következett. De ennek a fő tanulsága az, hogy nem szabad összehuhanni! Nyilván sokat segített ebben a család és a közösség, de nekem is meg kellett tennem a magamét: a lelki útkeresés és a napi aktivitás, a „minden napnak van feladata” hozzáállás egyszerre volt jelen. Persze, voltak jobb és rosszabb periódusok.

De a célt tudtam: talpon kell maradni, sőt: nemcsak állni kell, hanem továbblépni is! Ez az én megküzdési stratégiám. Mára lettem a Doborjánit, már más érdekel. A mókuserékből történő kipottyánásnak ébresztő hatása is van; például beláttam, hogy 50 fölött már nem kéne annyit „pörögni”, hanem inkább összegezni és a tanulságokat továbbadni kellene. Ugyanakkor egzisztenciálisan lényegében pályakezdő helyzetbe kerültem: kb. egy évnyi keresés-várhozás után a Városi Kórház mentálhigiénés osztályán találtam munkát, ahol különböző egyéni és csoportos terapeuta munkát végzek, végül is a testi-lelki gyógyításban veszek részt. Egy csomó mindent nekem magamnak kell kitalálnom, kezdeményeznem, kijármom. De ez előhívta a huszonéves énem emlékét: a bizonyítani akarást, az azért-is- győzni-fogok hozzáállást!

Számtalan pszichológiai és szociológiai tanulmány szól arról, hogy az emberi kapcsolatoknak, a közösségi hálózatnak milyen óriási szerepe van az egyén életében – akár krízisben van, akár éppen „normálisan”. Beszélgetésünkben már többször utaltál arra, hogy a közösségi élet végigkísérte az eltelt évtizedeket.

Életem egyik biztonságot és támaszt nyújtó alappillére az a közösségi kapcsolatrendszer, amelynek a közegében jól érzem magam. Olyan ez, mint a levegő, ami éltet. Egyszerűen jelen van az életemben, s nélküle szinte nem is tudnék létezni. Mindig mozgott az egyház megújulásának az ügye, így folyamatosan azon fáradoztam, hogy a kisközösségi munka gyümölcse a nagyközösség életét is pozitívan befolyásolja. Ez szinte folyamatos konfrontációt jelentett az egyházi vezetőkkel. Azonban sok nagyszerű emberi kapcsolatot, általunk irányított programot és egyúttal élményt is jelentett. Közösségi életünk gyümölcsei sajnos nem a közösségek számának gyarapodásában mérhetőek, az apostolkodás személyes vállalására nem tudtam elegendő bátorsággal és erővel felruházni testvéreimet az évtizedek során. De most éppen büszke

vagyok arra a lelkes, adásban-szolgálatban és ötletekben gazdag, aktív életre, melyet a helyi társadalomban betöltünk. Például a téli hónapokban a rászorulóknak biztosított hétvégi étkeztetés mellett minden szombat-vasárnap délután szellemi szabadidős programokat is szervezünk a soproni Bokor-közösségek, valamint két katolikus plébánia, a baptista, az evangélikus és a református gyülekezetek, és néhány további önkéntes bevonásával.

Én magam időszakonként eltérő intenzitással kapcsolódtam a Bokor nagyközösségi életébe. 2007-ben egy előadással a professzionális megújulás irányába próbáltam elmozdítani. Nagy átalakulást nem tudtam elérni, a menedzserszemléletre biztató szövegem sokaknál „kiverte a biztosítékot”; de akadtak, akik megértették, és talán gyakorlatukba is építették. A Bokor fiataljai számára általam szervezett Közösségvezető-képző Tanfolyam (KKT) egyfajta generációs értékátadási folyamatot jelentett. Véleményem szerint eredményei nem csupán a hagyományos Bokor-közösségek számbeli gyarapodásában mérendők. Egyáltalán: a fiatalok irányába az ideges, türelmetlen elvárások helyett fontosabb az egymásra figyelés, a türelem, a másfajta értékek tisztelete és a dicséret alapállása. Sőt, talán az idősebbek felé is csak ez a járható út...

Meg kell vallanom, egyre növekszik bennem a feszültség amiatt, hogy a Bokor-közösségnek sokkal karakteresebben kéne képviselnie nyilvános fórumokon a felismert tiszta evangéliumot, akár a napi aktualitásokhoz kapcsolódóan is! Annyi probléma vesz körül: a hatalom és a hatalommal való visszaélés kérdései, az állam és a történelmi egyházak „egymás keblére borulása”, a rasszizmus, a kirekesztés, a mélyszegénység és még sorolhatnám... A társadalom élő lelkiismeretének kell lennünk, persze ehhez igazított – áldozatokban valószínűleg bővelkedő! – étellel!

Ezek a gondolataid visszavisznek oda, hogy szinkronba kell hozni koncentrikus köreinket: az egyéni, a családi, a kis- és nagyközösségi, a munkahelyi, a társadalmi létünket, megnyilvánulásainkat. Csak így leszünk hitelesek – akár egyénileg, akár közösségileg. A legtöbb bírálatot valószínűleg éppen azoktól fogjuk kapni, akik közelről ismernek. Igaz, talán a legtöbb elismerést és biztatást is!

Életem mindent átfogó, biztonságot nyújtó közege a családom. Bennünket Zsókéval a közös célokra irányuló élet tartott meg egymás mellett most már több mint 30 éve. Ezen kívül az a belső hit, hogy a problémák bármilyen természetűek is legyenek – feloldhatók. Mái izzó szerelem és őszinte csodálat kapcsol Zsókéhoz. Ebben a forgatagos, mások felé talán sokszor túlzottan is nyitott családban igyekeztünk „elég jó” szülei lenni Orsinak, Barninak, Dávidnak és Verának, akik „nem is tudom hogyan”, de nagyszerű felnőttekké

váltak. A legeslegbelső körben pedig ott vagyok jómagam, akinek aztán ebből a legbelső körből kell mindig újra elindulnia „kifelé”. Ki vagyok, milyen vagyok? Olyan ember, aki figyelmes a változásaira. Belső útkereséseim eredményeként megtaláltam lelkiéletem mai szintézisét a kontemplációban megélhető élményekben, azok feldolgozásában és értelmezésében. A szintézis tudományos hátterét a transzperszonális pszichológia – Carl G. Jung, Roberto Assagioli, Barbara Sommers, Ken Wilber által leírt – eredményei nyújtják. A buddhista meditációs gyakorlatok segítettek eljutni a meditáción túlmutató szemlélődéshez. Szemlélődni annyit jelent, mint megtanulni a lehető legteljesebben átélni a jelen pillanatot. Mindezt úgy tehetjük, ha lemondunk gondolatainkról, elképzeléseinkről, egónkról. Elhagyunk minden magunk alkotta vagy készen kapott illúziót önmagunkról, másokról és Istenről. A szemlélődés a hit imádsága is, mert meg kell tagadnunk, el kell engednünk önmagunkat még azelőtt, hogy a Másik fél megjelenne, és nincs rá semmi garanciánk, hogy meg fog jelenni. Ez a hit ugrása a Másik felé. Jean-Paul Sartre szerint „az egyetlen dolog, ami számít, a teljes elköteleződés”. Ez a lelkiség erővel tölt el és energizál az evangéliumi eszmények megvalósításának útján, hiszen keresztény voltom és küldetéstudatom sem kopott meg!

Ez a lelkiség volt képes megtartani, segített felegyenesedni az olyan nehéz pillanatokban, amikor meglegyintett a munkanélküliség, az egzisztenciális ellehetetlenülés réme. Ez a lelkiség adott erőt, hogy kivárjam azt a nehezen érkező pillanatot, ami a nulláról újra felépíthető jövő reményét felcsillantotta. Most ebben a boldog és kiegyensúlyozott folyamatban élek. Új munkahelyen, új szakterületen, kezdőként, de az élettapasztalatom és tudásom átadásának lehetőségével vehetek részt emberek gyógyításának fantasztikus folyamatában.

*Köszönöm a megerősítő beszélgetést!
2013. június*

KUN J. VIKTÓRIA

16 GYEREK: NÁLUK NEM FOGY A NÉPESSÉG

Egy telefon, húsz perc, és máris zsúfolásig tele az érdi ház. Ennyibe telik Király Ignácnak, hogy egy fotó erejéig kisebb családi tömeget verbuváljon. 16 gyermeke, 15 unokája és a férjek, feleségek pillanatok alatt betöltenek egy képet.

„Áron itthon van, Márta buliban volt, alszik, Anna most jött meg Erdélyből, kicsit szét van csúszva, Csaba, azt

hiszem a pincében. Robi... Apa, Robi itthon van? – kezdi a bemutatást Zsike, a mama. Törékeny, aprócska asszony, aki innen már kicsit bizonytalanul folytatja. – Marci... szerintem Marci is itthon van” – néz körül segélykérően. A látszólag bárki számára egyszerű kérdés, „ki van itthon?” a Király családnál komoly fejtörést okoz.

Folyamatos a jövés-menés, de képtelenség is fejben tartani a tizenhat gyerek, tizenöt unoka, vejek-menyek és a nagymama hollétét. Az évek óta rendszeresített naptár is csak az ünnepnapokban ad útmutatót, az mégiscsak kínos lenne, ha valaki kimaradna a köszöntésből.

Szinte minden nap piros betűs a Király családban, viszont a karácsony az egyetlen, amikor egyszerre mindenki, kötelezően itt van. Pedig Erzsébet és Ignác csak egy teljesen egyszerű, szép, szűk családot tervezett. Aztán az élet mást hozott...

Nem jött össze a papi nőtlenség

„Zsike mindössze tizenöt éves volt, amikor megismertem, a plébános kérte, hogy korrepetáljam latinból. Aztán én két évet Esztergomban a papneveldeben tanultam, majd Budapestre mentem doktorálni, csak nyaranta találkoztunk, csupán tudtunk egymásról, de szó sem volt semmiről” – kezdi Ignác. „A nagymama morzsolta csak a rózsafüzért, hogy adja a jóisten, hogy Ignác figyeljen föl rá” – veti közbe mosolyogva, szégyenlősen

Zsike. „Hát igen, Halásztelken nagy szó volt, hogy van egy fiatal teológus. Főiskola után egyébként cölibátus is fogadtam. Aztán sok-sok álmatlan éjszakát töltöttem ezzel a kérdéssel: jó pap, vagy jó papa legyenek? De nem tudtam elképzelni, hogy ne legyen családom. Végül Rómából kellett külön engedélyt kérni, hogy szentségi házasságra léphessek.

Akkor még nem volt se Zsike, se más, csak azt tudtam: gyerekekkel teljes az élet. Édesapám is nyolcgerekes családban nőtt föl, mi is hárman voltunk, így kerek a világ” – folytatja Ignác, aki már huszonöt volt, amikor végre udvarolni kezdett az akkor már húszéves Zsikének.

„A nyolcadik után a sarkamra álltam”

Nem terveztek semmit, csak hogy inentől együtt, anyagi egyszerűségben és lelki gazdagságban élnek. Aztán pillanatok alatt benépesült a család. „Először jött Gyuri (ő ma szakápoló, mentős), aztán Cecília (aki konduktor), majd Erzsébet, a negyedik Ignác – sorolja Zsike –, utána kicsit meginogtam, nem akartam többet, mondtam, ennyi volt.

De mégis babás lettem, nagyon nem örültem, de hát szó sem volt arról, hogy elvetessem. És megjött Árpád, aki egy tünemény, imádni való kisbaba volt, inentől aztán nagyon megjött a kedvünk.” „Ki kellett egyensúlyozni